

PARK

pomysłów

kwartalnik
nr 22 (III/2022)
ISSN 2450-4769

DZIEŃ DOBRY

Co słyszać? W jesiennym wydaniu „Parku Pomysłów”
czekają na Ciebie nowe ciekawostki i zadania.

Baw się dobrze!

Jak masz na imię?

.....

SPIS TREŚCI

- 3 cztery pory roku / jesień
- 4 teczka historyka / muzeum w Ratuszu
- 8 teczka przyrodnika / muzeum w Parku Leśnym
- 10 teczka ekologa / akcja segregacja – PSZOK
- 14 zrób to sam / koszyk z papieru
- 16 na szlaku zwierząt wymarłych
- 20 cztery pory roku / jesień
- 22 teczka przyrodnika / formy ochrony przyrody
- 25 jesienny ogród / dynia zwyczajna
- 26 teczka artysty / sztuka bizantyjska
- 30 redakcja
- 31 mieszkańcy lubińskiego zoo / olśniak himalajski

cztery pory roku / JESIEŃ

Jesień

Astronomiczna jesień zaczyna się podczas równonocy jesienniej, która przypada na 23 września. Podczas tej pory roku każdy dzień robi się krótszy, a noc dłuższa.

Jesień klimatyczna to okres w roku, występujący po lecie, w którym średnie dobowe temperatury powietrza wahają się pomiędzy 15 a 5°C.

Zaprojektuj sukienkę
dla Jesiennej Pani.

Muzeum
Historyczne
w Lubinie

Jeśień to dobry czas na podróżę małe i duże...

Co można zobaczyć
w Muzeum Historycznym w Lubinie?

MUZEUM

w Ratuszu

Ratuszowa piwnica, znajduje się tam wystawa czasowa pt.: *KODEKS LUBIŃSKI. Rękopis z legendą obrazową o św. Jadwidze Śląskiej w interpretacji Stanisława Łękowski.*

Kodeks Lubiński to wybitne dzieło średniowiecznej sztuki iluminatorskiej, niezwykle ważne dla naszej ziemi. Wykonane z niezwykłą precyzją. Spisu w języku łacińskim dokonał Mikołaj Pruzi (średniowieczny skryba) w 1353 roku z inicjatywy Brzeskiego Ludwika I (praprawnuk Jadwigi Śląskiej).

Legenda obrazowa o Świętej Jadwidze Śląskiej to czternastowieczny rękopis (manuskrypt) zawierający spisany i zilustrowany życiorys św. Jadwigi Śląskiej.

sztuka iluminatorska – proces zdobienia książki rękopiśmiennej

skryba – osoba zajmująca się odręcznym przepisywaniem książek

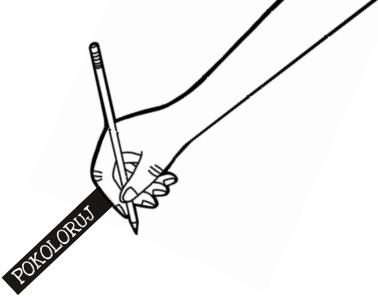
legenda – opowieść, albo zbiór opowieści o postaciach historycznych lub uważanych za historyczne

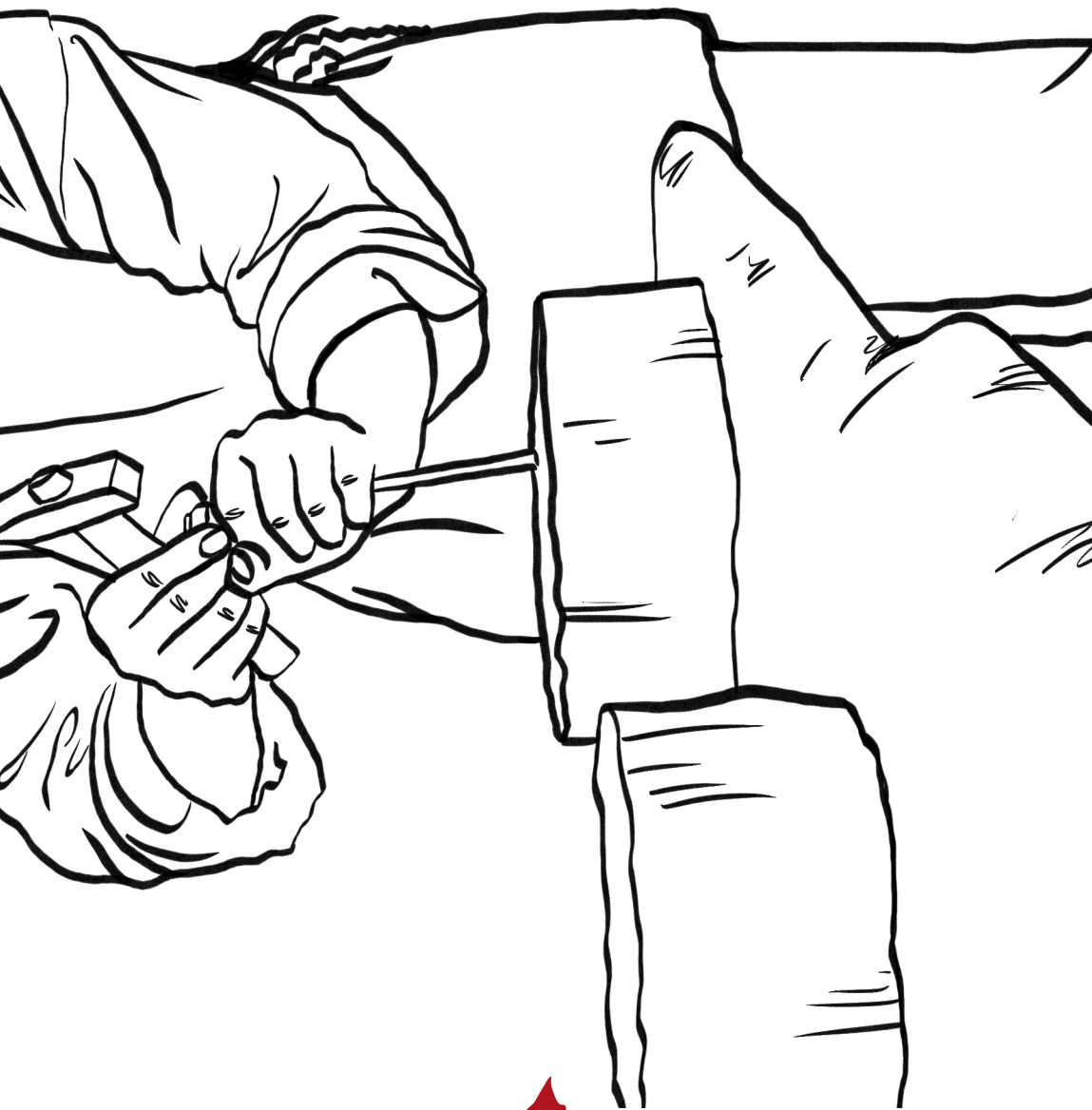
POKOLORUJ
I PODPISZ POSTACIE

Czy wiesz, że...

Święta Jadwiga wzięła ślub z Henrykiem Brodatym.
Troszczyła się o ubogich, bezrobotnych i trędowatych.
Pomagała wszystkim potrzebującym.

Park
Leśny
w Lubinie

MUZEUM

w Parku Leśnym

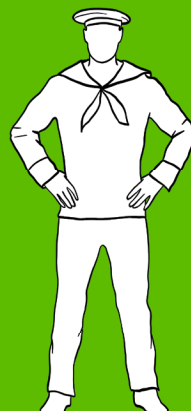
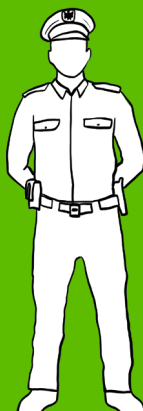
W TYM NUMERZE PRZEDSTAWIAMY:

Polska Marynarka Wojenna 1939-1947

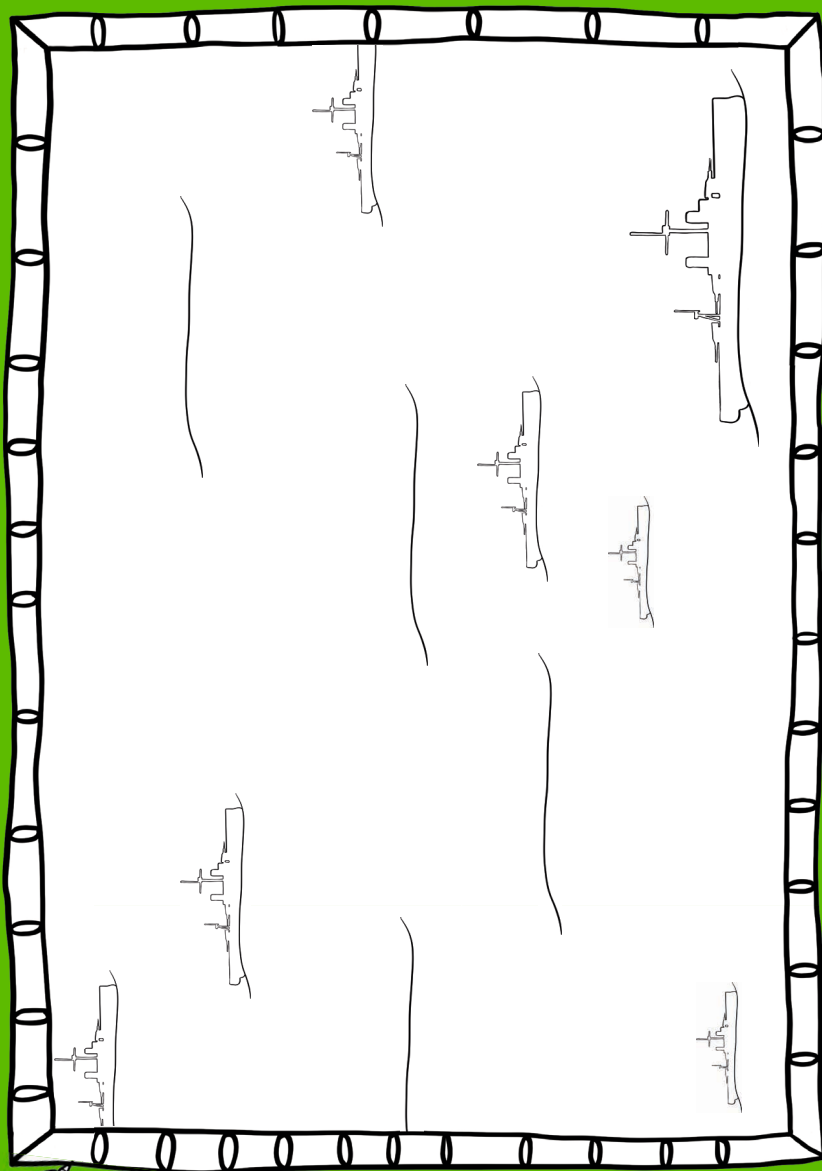
To wystawa czasowa znajdująca się w kontenerach, czeka tam na Was wiele ciekawostek, zdjęć i modeli okrętów. Główną atrakcją stanowi imitacja wnętrza okrętu podwodnego, do którego można wejść i przekonać się, jakie panowały w nim warunki.

Zaznacz Strój marynarza!

Dorysuj na morzu tyle okrętów, żeby razem było ich 15.

AKCJA SEGREGACJA!

Czyli jak prawidłowo sortować odpady.

odpady problematyczne

PSZOK

PSZOK, czyli **Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych**, to miejsce gdzie możemy zawieźć tzw. śmieci problematyczne. Przyjmowane są odpady posegregowane. Punkt ten odpowiada za racjonalną gospodarkę odpadami. Odwiedzając PSZOK trzeba mieć ze sobą dowód osobisty oraz potwierdzenie wniesienia opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

Na PSZOK można oddawać:

- tworzywa sztuczne,
- papier i tekturę,
- szkło opakowaniowe,
- metal,
- opakowania wielomateriałowe,
- przeterminowane leki i chemikalia,
- zużyte baterie i akumulatory,
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny,
- meble oraz inne odpady wielkogabarytowe,
- opony,
- odpady zielone,
- odpady budowlane i rozbiórkowe,
- odpady powstające w wyniku przyjmowania leków i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi (np. igły, strzykawki).

CZY WIESZ, ŻE...

PSZOK w Lubinie znajduje się na ul. Zielonej 1.

DECLUTTERING

Co to jest?

Na czym to polega?

Decluttering to odgracanie lub też przywracanie porządku. Polega na pozbywaniu się nadmiaru niepotrzebnych rzeczy z naszego otoczenia.

Kupujemy więcej niż potrzebujemy. Przez to otaczamy się całą masą bezużytecznych przedmiotów. Nasze domy zamieniają się w ten sposób w magazyny, składowiska i rupieciarnie. Powoduje to w dłuższym czasie, brak przestrzeni do życia. Do tego coraz trudniej jest nam dbać o porządek.

Odgracanie domu to niełatwe zadanie. Potrzebna jest silna wola oraz samodyscyplina, by rozpocząć gruntowne porządki.

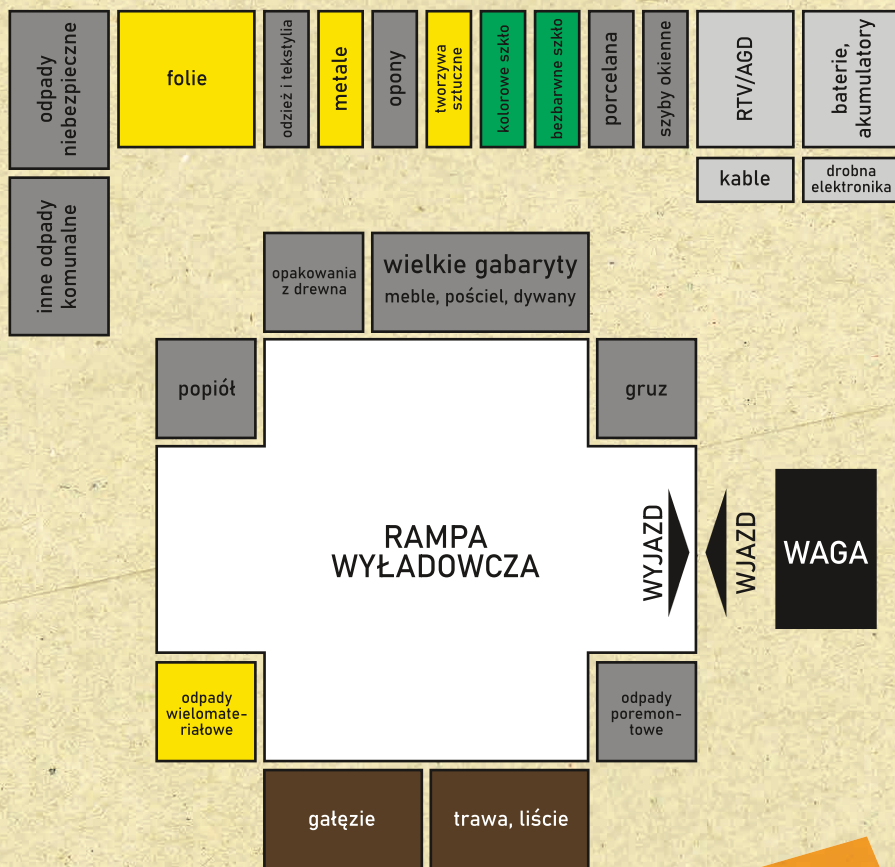
Jeśli przerasta nas zadanie przywracania porządku, można skorzystać z usług osób, które są zawodowymi **declutterami**, czyli tak zwanymi **architektami porządku**.

ZABIERZ RODZICA DO PIWNICY, NA STRYCH, DO GARAŻU I ZRÓB LISTĘ RZECZY ŻYTYCH LUB ZEPSUTYCH, KTÓRYCH NIE DA SIĘ JUŻ NAPRAWIĆ. TAKA LISTA BĘDIE UŁATWIENIEM PRZY SPRZĄTANIU I DECLUTTERINGU POMIESZCZENIA.

JAK PSZOK WYGLĄDA OD ŚRODKA?

Odpady na PSZOKu również są segregowane.
Poniżej przedstawiony został schemat podziału odpadów.

CZY WIESZ, ŻE...

Według szacunków Unii Europejskiej tworzywa sztuczne, to ponad 80% odpadów jakie znajdują się w morzach.

Rozwiąż sudoku, aby w każdym rzędzie, kolumnie i bloku był inny kolor losza.

Korzystając ze ścieżki
pokoloruj obrazek:

- 0 - niebieski
- 1 - brązowy
- 2 - pomarańczowy
- 3 - czerwony
- 4 - fioletowy
- 5 - żółty
- 6 - granatowy
- 7 - czarny
- 8 - jasny zielony
- 9 - ciemny zielony

[illegible]

ZRÓB TO SAM

KOSZYK Z PAPIERU

Stare i niepotrzebne gazety możemy wykorzystać w kreatywny sposób, tworząc wiklinę papierową. Gotowe rurki to dobry materiał do plecenia różnych rodzaju pudełek i koszyków. Takie pojemniki mogą posłużyć nam jako pudełka na drobiazgi, koszyki na owoce, osłonki na doniczki itp. Poniżej znajdziecie instrukcję na prosty okrągły koszyk z wikliny papierowej.

Materiały:
gazety • klej • tektura
• długa wykałaczka

1 Pracę zaczynamy od zwinienia stron gazet w rurki. Robimy to przy pomocy długiej wykałaczki. Końcówkę przyklejamy, aby nam się nie rozwinęła.

2 Po przygotowaniu rurek musimy zrobić z tektury podstawę naszego koszyka. Rysujemy dwa koła, np. od wiaderka (drugie z nich musi być ok. 2 cm mniejsze). Następnie je wycinamy.

3 Do większego koła przyklejamy rurki, które będą nam służyły za stelaż. Ważne, aby przykleić nieparzystą liczbę rurek! Na rurki przyklejamy drugie mniejsze koło, będzie to dno naszego koszyka.

4 Rurki służące za stelaż, podnosimy i spinamy na samej górze np. gumką recepturką. Zaczynamy wyplatać koszyk. Końcówkę pierwszej rurki zawiązujemy wokół pionowej i sklejaemy. Następnie przeplatamy naprzemiennie wokół pozostałych rurek.

DOBRA RADA

Aby koszyk wyszedł nam równy, możemy w środek włożyć wiaderko lub inny pojemnik od którego odmierzałyśmy kota. Dzięki temu nasz stelaż będzie stabilniejszy.

6 Jak ścianki koszyka będą miały odpowiednią dla nas wysokość, zostawiamy po 3 rurki po przeciwnych stronach do zrobienia rączki. Resztę ucinajamy, zostawiając kilka cm na zawinięcie ich do środka.

5 Gdy kończy się nam rurka, to bierzemy następną i wkładamy jedną w drugą. W ten sposób wyplatamy cały koszyk.

7 Rączkę koszyka wyplatamy w ten sam sposób, od jednej strony do drugiej. Na końcu nadmiar rurek ucinamy i zawijamy lub przyklejamy.

8 Gotowy koszyk możemy pomalować i ozdobić.

IGUANODON

Iguanodon to rodzaj dinozaura z grupy ornitopodów (rząd ptasiomiedniczych). Żył **we wczesnej kredzie, mniej więcej 125 mln lat temu**. Skamieniałe szczątki iguanodonów odnaleziono w Ameryce Północnej, Europie oraz Azji. Obecnie do rodzaju *Iguanodon* zaliczamy jeden gatunek: *Iguanodon bernissartensis*, który do tej pory został najlepiej poznany wśród iguanodonów. Badacze stale analizują szczątki dinozaurów, które zaliczane są do rodzaju *Iguanodon*, lecz żaden z nich nie jest oficjalnie określany oddzielnym gatunkiem.

Posiadał więcej zębów w szczęcie (po każdej stronie 29 zębów), **niż w żuchwie** (po 25 zębów), a to dlatego, że zęby w żuchwie były szersze. Ścierał je podczas żucia roślinnego pokarmu, lecz nie groziła mu całkowita utrata uzębienia, gdyż posiadał po jednym zapasowym zębie na każdej pozycji. Żywił się roślinnością od poziomu gruntu do poziomu 4-5 m. Jego głównym pokarmem były skrzypy, sagowce oraz drzewa iglaste.

Dla mięsożernych dinozaurów był atrakcyjnym źródłem pożywienia, lecz niełatwym do zdobycia.

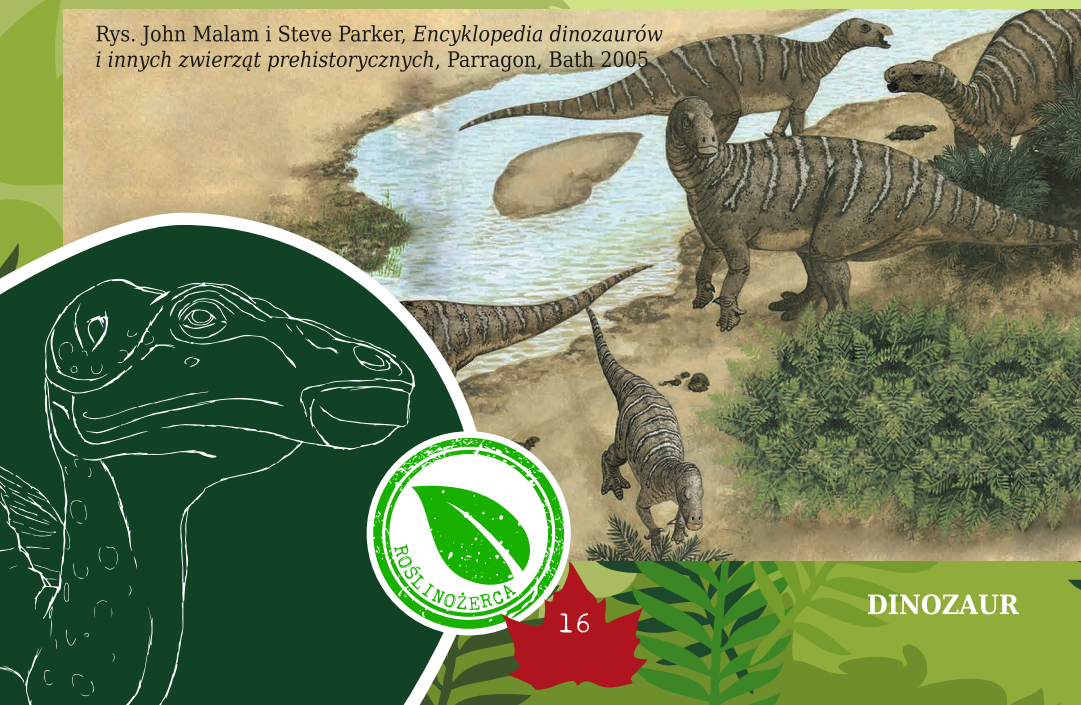
Długość ciała: 10 m

Masa ciała: 3 000 kg

ZOOLUBIN.PL

facebook.com/ZOOLubin

Rys. John Malam i Steve Parker, *Encyklopedia dinozaurów i innych zwierząt prehistorycznych*, Parragon, Bath 2005

DINOZAURO

KENTROZAUR

Był jednym z mniejszych przedstawicieli rodziny stegozaurów. Nazwa oznacza dosłownie kolczastego jaszczura, a zawdzięcza ją charakterystycznej dla stegozaurów budowie ciała, m.in. kolcom umieszczonym wzdłuż ciała na wysokości łopatek i na ogonie. Posiadał też kostne płytki w kształcie trójkąta na grzbiecie, które prawdopodobnie były pokryte mocno ukrwioną skórą i służyły do termoregulacji. Kentrozaur **żył w późnej jurze, mniej więcej 155 mln lat temu**. Pierwsze skamieniałe szczątki kentrozaura zostały znalezione w Tanzanii w 1909 r. i opisane przez Edwina Henniga w 1915 r., kiedy to do nazwy rodzajowej *Kentrosaurus* dodał nazwę gatunkową *aethiopicus*, aby podkreślić pochodzenie w Afryce.

Typowa dla stegozaurów mała i spłaszczona głowa wskazywała na roślinożerność. Poruszał się na czterech kończynach, przednie były krótsze od tylnych i to na nich wspierało się do 15% masy ciała zwierzęcia. Podczas żerowania kentrozaury dosięgały do roślinności na 1,7 m wysokości, nadal stojąc na czterech kończynach. Ogon ustawiony był horyzontalnie i stanowił połowę długości ciała kentrozaura, a środek ciężkości znajdował się niezwykle daleko jak na czworonożne zwierzę.

Długość ciała: 5 m

Masa ciała: 1 000 kg

ZOOLUBIN.PL

facebook.com/ZOOLubin

Rys. www.prehistoricaonline.com/kentrosaurus

DINOZAUR

Na szlaku zwierząt wymarłych / DEINONYCH

Jesienne liście

Jesienią wiele gatunków drzew gubi liście, które opadają na ziemię, tworząc barwne kobierce w parkach, skwerach i lasach.

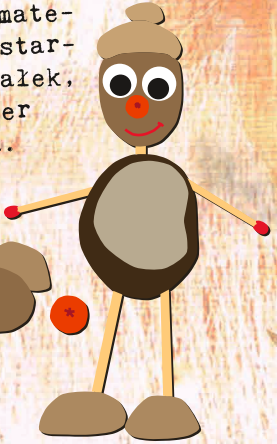
Figurki z jesiennych owoców

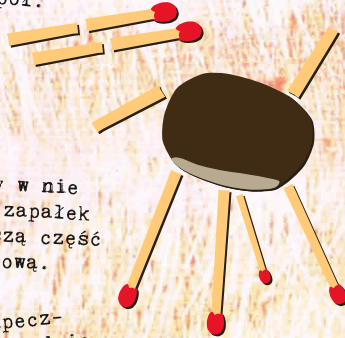
Kasztany i żołędzie to dobry materiał do tworzenia figurek. Wystarczy do tego jeszcze kilka zapalek, trochę jarzębiny oraz flamaster i świetna zabawa gwarantowana.

Aby stworzyć figurkę zwierzątka wystarczy jeden kasztan, jeden żołędź, sześć zapalek oraz flamaster. Będziemy również potrzebowali osoby dorosłej, żeby zrobiła nam dziurki.

Na początku przecinamy nożyczkami dwie zapalki na pół.

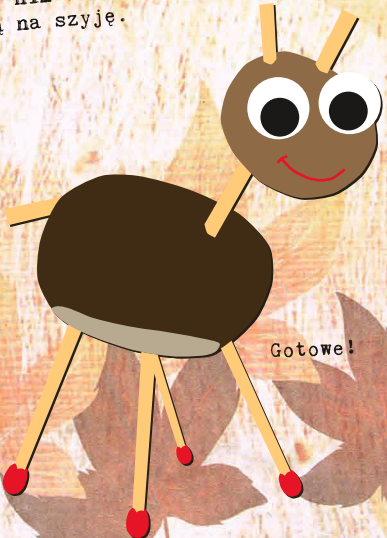
W kasztanie robimy cztery dziurki na nogi i wkładamy w nie całe zapalki. Po przeciwnej stronie robimy dwie dziurki, jedną na szyję, a drugą na ogon.

Wkładamy w nie połówki zapalek i pierwszą część mamy gotową.

Teraz po ściągnięciu "czapeczki" z żołędzia robimy w nim dwie dziurki na uszy i jedną na szyję.

Wkładamy dwie połówki zapalek w miejsce uszu i tak zrobioną głowę, wkładamy na szyję, przymocowaną do kasztana.

Gotowe!

Na koniec malujemy flamastrami oczy i buzię.

REZERWAT PRZYRODY

Zimna Woda

Data utworzenia: 10 marca 1987

Powierzchnia: 60,34 ha

Położenie: Powiaty:

lubiński

Gminy:

Lubin

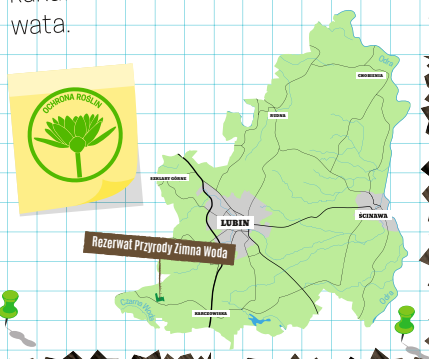
Rodzaj rezerwatu: leśny

Typ ochrony: fitocenotyczny

Typ ekosystemu: leśny i borowy

Rezerwat Zimna Woda usytuowany jest na obszarze chronionego krajobrazu Dolina Czarnej Wody. Jest to wysunięty najbardziej na wschód fragment Borów Dolnośląskich. Leży w południowo-zachodnim krańcu gminy Lubin, w sąsiedztwie miejscowości Lisiec i Bukowna. Rezerwat ten ma na celu zachować naturalne zbiorowiska grądowe z licznymi drzewami pomnikowymi oraz stanowiska wielu gatunków roślin chronionych, np. podejżrzon marunowy, storczyk kukułka Fuchsa lub też listera jajo-wata.

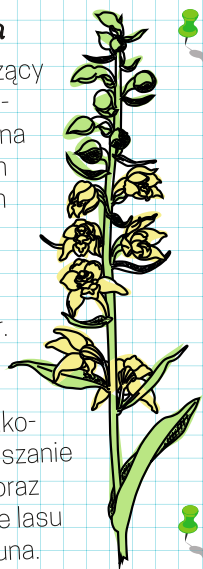
podęziczn marunowy

Gatunek rośliny z rodziny nasięzżałowatych. Występuje wyłącznie na półkuli północnej: we wschodniej części Ameryki Północnej oraz w Europie Północnej i Środkowej. W Polsce jest rzadki i objęty ścisłą ochroną gatunkową od 2001 r. Chroniony jest także Konwencją Berneńską.

listera jajowata

Gatunek rośliny należący do rodziny storczykowatych. Występuje na rozległych obszarach Europy i Azji, w tym także w całej Polsce. Od 2014 r. roślina jest objęta w naszym kraju częściową ochroną gatunkową. Zagrożeniem jest osuszanie i eksploatacja torfowisk oraz gospodarcze użytkowanie lasu powodujące niszczenie runa.

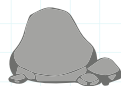

Obrysuj kontury liści odpowiednimi kolorami.

Policz wszystkie drzewa, krzewy, kamienie, kwiatki, grzyby i wpisz wyniki.

DYNIA ZWYCZAJNA

łac. *Cucurbita pepo*

To gatunek rośliny jednorocznej z rodziny dyniowatych. Pochodzi z **Ameryki Środkowej i południowych stanów USA**.

Jest to jedna z **najstarszych roślin uprawnych** Nowego Świata. Jej nasiona znajdowały się w grobowcach meksykańskich sprzed 10 000 lat. Indianie, jeszcze przed przybyciem Krzysztofa Kolumba, uprawiali ją w wielu odmianach, głównie w celach spożywczych, ale również jako roślinę leczniczą. Inkowie uprawiali ją od ok. 4 000 lat p.n.e. **Do Europy sprowadzili ją Hiszpanie w XVI w.**

Dynia jest uprawiana głównie jako **warzywo i roślina paszowa, a także lecznicza**. Nasiona dyni są bardzo bogatym źródłem aminokwasów, fosforu, żelaza, cynku, oraz beta-karotenu (0,228 mg na 100 g). W kuchni używany jest **mięsz oraz pestki dyni**. Z **kwiatów** można przyrządzać smaczne sałatki. Niektóre odmiany dyni są uprawiane jako **rośliny ozdobne**.

SZTUKA bizantyjska

Sztuka bizantyńska (lub bizantyjska) – sztuka chrześcijańska Wschodniego Cesarstwa Rzymskiego (Bizantyńskiego). Za jej początek uważa się założenie Konstantynopola w 330 r., podział Cesarstwa Rzymskiego w 395 roku lub czasy Justyniana (VI wiek), za koniec 1453 r.

ZASIĘG SZTUKI BIZANTYJSKIEJ

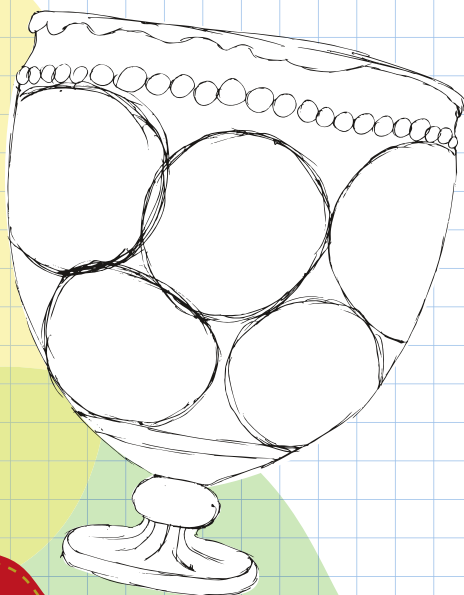
Obejmowała tereny Grecji, Półwyspu Bałkańskiego, Półwyspu Apenińskiego, Sycylii oraz Rusi.

RZYM

KONSTANTYNOPOL

ATENY

W Bizancjum
rozwijała się rzeźba
architektoniczna oraz
rzemiosło artystyczne.
Najwybitniejsze dzieła to
przedmioty związane z kul-
tem religijnym. Są to re-
likwiarze, krzyże, oprawy
ksiąg, kielichy
i naczynia liturgicz-
ne.

Sztuka
bizantyjska to
przede wszystkim
architektura
sakralna.

HAGIA SOFIA – DAWNA ŚWIATYNIA
CHRYŚCJAŃSKA, OBECNIE MECZET

MOZAIKA Z RAVENNY (WŁOCHY)

Istotną rolę odgrywało również malarstwo pod postacią małych wizerunków ściennych, mozaik i ikon.

pokoloruj mozaikę

**IKONA – OBRAZ SAKRALNY
POWSTAŁY W KRĘGU KULTURY
BIZANTYŃSKIEJ, UKAZUJĄCY
POSTACIE ŚWIĘTYCH, SCENY
Z ICH ŻYCIA, SCENY BIBLIJNE LUB
LITURGICZNO-SYMBOLICZNE.
CHARAKTERYSTYCZNY DLA
CHRZEŚCJAŃSKICH KOŚCIOŁÓW
WSCHODNICH, W TYM PRAWOSŁAWNEGO
I GREKOKATOLICKIEGO.**

Pokoloruj kwadra-
ciki i stwórz wła-
sną mozaikę!

Idąc ścieżką, zgrab
wszystkie liście.

Wydawca: Stowarzyszenie „Lubin i okolice”, ul. T. Kościuszki 12, 59-300 Lubin

Kontakt: lubiniokolice@gmail.com

Współpraca:

Zoo Lubin — Ogród Zoologiczny w Lubinie, Muzeum Historyczne w Lubinie

Skład numeru: Izabela Grygiel **Opracowanie graficzne:**

Agata Bończak (str. 16-19), Karolina Smolarek (str. 4-9),

Izabela Grygiel (str. 1-3, 10-15, 20-31)

Opracowanie merytoryczne: Magdalena Gębarowska (str. 4-9),

Izabela Grygiel (str. 3, 10-15, 20-21, 23-29), Agata Łabuzińska (str. 22),

Iwona Skrypin (str. 10-11, 16-17), Andrzej Łużyński (str. 31)

Lubin 2022

Olśniak himalajski

(łac. *Lophophorus impejanus*)

Samce charakteryzują się metaliczną barwą piór, które wspaniale mienią się w blasku słońca. Samica, podobnie jak u większości bażantów, ubarwiona jest dość jednolicie w kolorze brązowym. Ich naturalnym środowiskiem są lasy dębowo-jodłowe z otwartymi zboczami trawiastymi i klifami położonymi na wysokości od 2500-5000 m n.p.m. W zimie schodzą na około 2000 m n.p.m., gromadząc się w większe stada. Ich silne nogi i dość duży, zakrzywiony i mocny dziób przystosowane są do kopania w twardym górskim gruncie, który przekopują nawet do 25 cm głębokości.

Olśniak himalajski jest narodowym ptakiem Nepalu.

JESIEN